

հեղու եղանակն հայեցի չէ: Գրաբարի եւ աշխարհաբարի վեճերն հիմայ աւելի սուր հանգամանք մ'առած են, ըստ որում շատ մը եւրոպական լեզուներ ալ սկսած են տարիներէ ի վեր ազգայն հայերէնի վրայ: Գեղեցիկ եւ ազգային ինքնությունութեան գաղափարը, բայց չմոռնանք որ այն դեռ անգործագրելի ու հեռաւոր է, պահնք մեր լեզուի ինքնությունութիւնը՝ գուրգուրով անոր հայեցի նկարագրին վրայ:

Թերեւս ոչ շատ հեռաւոր ժամանակի մէջ անգրագռնանք՝ մեր լրագիրներէ քաղուած գործնական օրինակներով խօսելու:

Հ. Գ. ՄԵՆԵՎԻՇԵՆՍԿԻ

2. Հայոց պատմական եւ Հնագիտական ընկերութեան Տարեգիրը:

«Հայոց Պատմական ու Հնագիտական ընկերութեան խորհուրդը իր կանոնադրութեան համաձայն սպրիլի 17ին կայացած նիստում որոշեց ունենալ սեփական մասնագիտական հրատարակութիւն «Տարեգիր Հայոց Պատմական եւ Հնագիտական ընկերութեան» վերնագրով հետեւեալ ծրագրով. 1. Բնագիրներ, 2. Մասնագիտական ուսումնասիրութիւններ, 5. Գիտական զեկուցումներ, 4. Գիտական քրոնիկոն եւ 5. Մասնագիտութիւն:

Այս բովանդակութեամբ ներքէն կ'ընդունուին անդամներէից եւ ոչ անդամներէից, իւրաքանչիւր յօդուածագիր ընկերութիւնից ստանում է իր յօդուածի արտատպութեան 50 օրինակ:

Ներքէն կարելի է ուղարկել ընկերութեան օրակարգի նախագահի հասցեով՝ Թիֆլիսի առաջնորդարան:

Տարեգրի առաջին գիրքը 1914 թ. հոկտեմբերին:

«ՀՈՐԻՋՈՆ» 1914, Թ. 90:

Ազգային պատմութեան հետազոտութիւնը հաստատուն հողի վրայ դնելու, անոր ոյժ, մղում տալու համար առաջին պահանջքն է ունենալ մասնագէտներէ կազմուած ընկերութիւն մը, անգործական հաստատութիւն մը, որ ի ձեռին առած առաջնորդական լինելով, ուղղէ ցիր ու ցան փաստական մէկ նպատակի, նոր հետազոտութիւն զարթուցանէ դէպ ի ազգային պատմական յիշատակարաններ եւ հնութիւններ, ներթափէ զանոնք յօրինուածական ուսումնասիրութեան:

Այսպիսի կարեւոր ընկերութիւն մը կամ Հաստատութիւն կը պակսէր մեզի, որուն հետեւութեամբ պատմական հետազոտութիւնը, հնագիտական պեղումներ ապաստան էին անհատական ոյժերու, անպարաստ անձանց ղեարդ-

ուպէտ քմահաճոյից. ուսկից ոչ միայն յօրինուածական ամբողջական արդիւնք չէ ստացուած, այլ եւ զգալի կորուստներ ունեցած ենք հնագիտական տեսակետէ:

Անպայման ուրախութեան եւ ընթմ ողջունի արժանի է այժմ Յփրիկի Հայոց «Պատմական եւ Հնագիտական ընկերութեան», հիմնադրութիւնը, որուն գնահատելի նախնադրութիւն իրաւամբ պիտի խլէ բռն ծափահարութիւն գիտակից հասարակութենէն եւ ամէն հայ սիրտ պիտի մաղթէ անոր յաջողութիւն եւ երկար կեանք:

«Հորիզոնի», վերոյիշեալ տողերը այժմէն իսկ կ'արգարացնեն մեր անկախութիւնները:

Յփրիկի միակ զբաւական պիտի ըլլայ Պատմական եւ Հնագիտական ընկերութեան արդիւնալից գործունէութեան. եւ կրնանք յուսովոր նայիլ այդ խոստացուած ձեռնարկութեան, որ ի կարգին նոր մղում պիտի տայ ազգային պատմական եւ հնագիտական հետազոտութեանց եւ պիտի յարուցանէ մշակներ այս գրեթէ կոյս հողին համար:

Յփրիկի հայ պարբերականներու թուին մէջ պիտի գրուէ պատուաւոր գիրք, քանի որ այնպէս զգալի է բանասիրական լեզուներու նուազութիւնը հայ գրական ասպարէզի վրայ. ՀԱՆԳԻՍԱՆԱԳՐԱԿԱՆ, ԱԶԳԱՅԻՆԱԿԱՆ ՀԱՆԳԻՍԱՆ, ԵՐԵՎԱՆԻ ԵՐԵՄԻԱՆ ԱՐԱՐԱՏ ԵՒ ԲԱԶՄԱՎԱՆԻ, ահա մեր ուսումնասիրող ազգային պատմութիւն եւ հնագիտութիւնը:

Առկատահալք կրնան պարծանք նայիլ իրենց Ազգագրական եւ Պատմական-հնագիտական կրկն ընկերութեանց եւ անոնց կրկին Տարեգիրներուն, երբ պիտի ելլեն անոնց մրցակից Տաճկահալք:

Հ. Ն. ԱԿՈՆՅԱՆ

* * *

Երազուեցանք ոմանցմէ, երբ Հանդիսի Յփրիկական թուին մէջ կը գրէիք թէ՛ «Ինչու մեր հնութիւններուն քննուիլը օտարներուն ձգեցը, ինչու մենք չփնտռեցը մեր ազգին անցեալ փառքը քարոզող արձանագրութիւնները, քանդակներն եւ ձեռագիրները՝ զանոնք ազգային յօդուածներէ մը մէջ ամփոփելու համար (Հանդ. ՍՄ. 1913, էջ 708): Բայց ուրախ ենք որ հրապարակի վրայ դրուած պահանջը ծաղոցներու ուղիւստան հակառակ բուրովն ուրիշ վերաբերմունքի արժանացաւ հայ

մատուրականութեան կողմանէ: Այսօր ոչ միայն
 Վովկասաշայը ունի իր «պատմական եւ Հնա-
 գիտական ընկերութիւնը», այլ եւ Ցաճկաշայը:
 Վերջնայն մասին ընկերացողը կրնայ կարգաւ
 Ազատամարտի թիւ 1529, էջ 2: Թեպէտ Ա-
 զատամարտի հաղորդած լուրը շատ նոր է, բայց
 անոր լրջութեան վրայ չենք տարակուսիր: Ան-
 շուշտ Ցաճկաշայը Վովկասաշայուն հետ միջե-
 լու յաւանութիւնը տակուին չի կրնար ունենալ,
 բայց եւ այնպէս առնուած քայլը խոստանալից
 քայլ մըն է: Եր յուսովք թէ ընկերութեան
 գործադիր մարմինը, որուն պատուական ան-
 կառններն են Տ. Գ. Ա. Խաչատուրեան, Յ. Յա-
 կոբեան, Գ. Փասարմաճեան եւ Է. Ակնունի,
 գիտակց իրեն պատասխանատուութեան պիտի
 կատարէ այն ամէնը, ինչ որ բոլոր ծանրաթիւ հայ
 մատուրականները ակնկառոյց կը սպասեն իրմէ:

ԽՈՐԱ. «ՀԱՆՐ.»

3. Դր. Վ. Թորգոմեան գաղղ. մա-
 մուլին մէջ: Ժամանակ մի վեր մեր գրագէտ
 բժշկին նկատմամբ ուշագրու ու պատուաբե-
 րողներ կը նուիրուին գաղղ. մամուլին կողմանէ.
 „L'encyclopédie contemporaine illustrée.“
 (Թիւ 673, Մարտ 20, 1914) կը հրատարակէ
 Ճշտական կենդանագիրք՝ երկար յօդուածով մը,
 Dr. P. Lorédanի գրէն, եւ կը յիշատակէ մեր
 գրագէտ բժշկին 27—30 գրութիւններն թէ
 իբր բժշկական նպաստները այնչալ առիթնե-
 րու առթիւ եւ թէ իբրեւ երկարաշունչ երկա-
 սիրութիւններ: Դր. Վ. Թորգոմեանի մէկ յօ-
 դուածը կը հրատարակէ „Bulletin de l'Acad.
 de Médecine“, Թիւ 19, նիստ 12 Մայիս 1914,
 զոր ի բացակայութեան Հեղինակի, կարդացնոր
 է Տարեշրջանի քարտուղան: Շատ հետաքրք-
 րական եւ հազուադէպ հիւանդութեան մը
 տեղեկագրութիւնն է, զոր գրած է Դր. Թոր-
 գոմեան Mélanidrose mammaire Խի-Խի-Խի-
 Խի-Խի նախնական ասկի:

Կ'երեւայ թէ այս անտարդէպ հիւանդու-
 թիւնն շատ քիչ անտաճանաչուած՝ կը զբա-
 ղեցնէ այս միջրդիս բժշկական կաճախն ուշա-
 գրութիւնը: Եւ հայ բժիշկ մը՝ իւր կարելին
 կ'ընէ՝ մարդկութեան անտակիր մէկ մասին
 ցաւը ստոխութեան համար կարելի ծանօթու-
 թիւններն հայթայթել:

Նիւթն՝ բնական է, «Հանդէսիս», էջերը
 գրաւելու չափ կարեւոր չենք գտնար մենք, որ
 բժիշկ չենք, բայց յօգուածը կարգաւու առնե՝

Դր. Թորգոմեանի խորամտանց խուզարկու-
 հոգւոյն վրայ կը զմայլիք: Եր Հնորհաւորներ
 մեր բժիշկ յօգուածագիրն եւ շնորհակալ կ'ը-
 լանք իրեն՝ այնպիսի կարեւոր հանդէսներու մէջ
 հայ բժշկութեան անուան պարծանաց նպաստած
 ըլլալուն համար:

Նպաստ, 23 Յուլիս 1914:

Հ. Գ. Մ.

Ս Ա Ց Ե Ն Ա Գ Ի Ց Ա Վ Ն

ՅՈՒՐԵՎ ԵՒՐՈՊԱՆԵԱՆ-ՀՐԵՎԱՆԵԱՆ ՀՐԵ- ՏՈՐԵՎԱԿԱՅԻՆՆԵՐ 1896—1910

(Հարաւորութիւն)

1787. Ormanian Malachia. — L'église arménienne, son histoire, sa doctrine, son régime, sa discipline, sa liturgie, sa littérature, son présent. Paris, Ernest Leroux, 1910. 8°, p. X, 192.

[Քննարկ. «Բիւզանդ», 1910, Թ. 4211: — «Մշակ», 1910, Թ. 230 (Հ. Ա.): — «Հովիտ», 1910, Թ. 32, էջ 507—510 (Ն. Յարոյ): — «Հանդ. Ամս», 1911, էջ 51—53 (Հ. Ն. Ակնունի): — Anal. Boll. 1910, p. 473—4 (P. P.). — Rev. de l'Or. Chrét. 1911, p. 111—112. — Rev. hist. des rel. 62 (1910), p. 401—2 (P. A.). — Etudes (129 (1911), p. 798—813; 130 (1912), p. 66—78 (F. Tournèze). — Journ. Asiat. (1912), p. 610—12 (K. J. Basmadjian). — «Կաթ. Արմ», 1913, էջ 23—25, 57—9, 154—6, 198—200, 245—7, 314—16 (Դոալ): — Հատուած մը յառաջ թերուած՝ Journal de Smyrne 1910, Nr. 2743. — Գիրքս անդդի սկսաւ Թարգմանութիւն Armenia (N. Y.). եւ The Cizizien — Հարաւորացի Թերթերուն մէջ: Անգլ. ուրիշ Թարգմանութիւն մը նոգաց Marcar Gregory աշխատակցութեամբ այլոց, որուն յառաջաբանը հայերէն Թարգմանութեամբ ծանօթացուց «Բիւզանդիս», 1912, Թ. 4732: Հայերէն Թարգմանութիւն մըս ալ Հեղինակէն:]

*1728. The Orphan's bullaby (From the Armenian) Alice Stone Blackwell: Boston Post 1904, Sept. 7.

1729. Orvieto Angiolo. — Poesie di —. La Sposa mistica. — Il Velo di Maya (1890—1897). Milano, Fratelli Treves, 1898. 12°, p. 219. Fr. 3.—.

*1730. Ostén A. — Von den Juden des Ararat-gebiets: Ost und West (1901), p. 657—60.

*1731. Osthoff. — Ueber den Hund im Indo-germanischen: Verhandl. d. 46. Versamm. in Strassb. 1902, p. 153—4.

[ի մէջ այլոց նաեւ հայ. չորս բարդ:]

*1732. Osthoff Hermann. — Zur armenischen Laut- und Wortforschung: Sprachwiss. Abh. von L. v. Patrub. 2 (1901), p. 47—136.

*1733. Oswald A. — Eine Besteigung des Ararat: Jahrb. d. Schweiz. Alpenklub 35 (1899—1900), p. 157—183.